Sejm czteroletni

Mowy ustawy i pisma

zawarte w T. II. 1790–1791.

r. 1790.

1.) Albertrandi J. X. Uwagi nad wolnością drukowania 1. s. d.
2.) Chomiński Jan 2. 21/X.
3.) Co na tym sejmie koniecznie ustanowić potrzeba 3. s. d.
4.) Dekiert Jan.: List do Małachowskiego, marszałka 4. 3/X
5.) Glave Karol.: Projekt banku narodowego 5. 8/XII.
6.) Kaspary Jan: 6. 7/II, ~~6a~~
7.) Kościałkowski Tadeusz 7. 16/VIII.
8.) Krasiński Adam 8. 17/IX.
9.) Leszczyński 9. 10/VI. 1790.
10.) Lipinski Józef 10. 17/XI.
11.) Małachowski Stan. 11. 20/X. 12. 24/IX. 13. 16/XI.
12.) Moszyński Franc. 14. s. d.
13.) Ostrzeżenie o fałszywem doniesieniu pod hasłem włościan starostwa Wieluńskiego. 15. 23/III.
14.) Piniński Wojciech: Projekt względem starostw. 16. s. d.
15.) Plenipotenci miast polskich. 17. s. d.
16.) Projekt o miejscu dla sejmów 18. s. d.
17.) " : Urządzenie fabryk 19. s. d.
18.) Prośba miasta Lublina 20. s. d.
19.) Prośba od officyalistów Skarbu koron. 21. s. d.
20.) " miast koron. i W. Ks. Lit. 22. s. d.
21.) Rozrządzenie zsypki zbożowej w Koronie i W. Ks. L. 23. s. d.
22.) Rzewuski Seweryn: Protestacya przeciw sukc. Tronu. 24. 25/IX.
23.) ~~R~~ Rzewuski Józef: Manifest przeciw sukc. Tronu 25. 11/X.
24.) Skałański Francisz. Skarga. 26. 25/XI.
25.) Sokołowski Serafin 27. 10/VI.
26.) Sołtyk Stanisław: 28. 31/X.

27.) Stadnicki Franc. 29. 22/X.

28.) Stanisław August 30. 17/IX. 30a 15/III.

29.) Suplika miasta Kovala 31. 30/V.

30.) Świętosławski Wojciech 32. 15/VII.; 33 10/VIII.

31.) Taszycki Gabryel 34. 16/XI.

32.) Trzciński: Projekt względem starostw 35. s. d.

33.) Uniwersał Skonf. Stanów 36. s. d.

34.) Użalenie na wojewodę Załę. 37. s. d.

35.) Zalecenie kommisyi Skarbu Koron. 38. 25/XII.

R. 1791

36.) Breza Stanisł.: 39. 4/I.

37.) Chołoniewski Ksawery: Reforma żydów 40. s. d.

38.) Czacki Michał: 41. 7/XI.

39.) Czarnołozki Adam 42. 27/X.

40.) Głos obywatela do Stanów 43. s. d.

41.) Gorzeński August: 44. 14/II.; 45. 17/V.

42.) Heyking Henryk. K. 46. 17/II.

43.) Karp M. F. 47. 24/I.

44.) Ledochowski Ant. 48. 14/II.

45.) Lezeński Marcin 49. 14/IV.

46.) Małachowski Stan. Uniwersał 50. 7/V.

47.) Matuszewicz Tad. 51. 5/V.

48.) Męciszewski Kasper 52. 12/VIII.

49.) Poniatowski Michał 53. 28/X. 54. 5/XII. 55. 5/XII [odm. ed.]

50.) Prawo pod tyt.: Miasta nasze król. wolne 56. 18/IV.

51.) Rozgraniczenie dóbr z Provinc. Koron. 57. 5/XII.

52.) Skorkowski Albin. Kazim. 58. 9/V.

53.) Sołtyk Stanisław 59. 27/X.

54.) Urządzenie wieczyste królewszczyzn. 60. s. d.
" " " 61. 19/XII.

55.) Trębicki Ant.: Projekt: Miasta nasze król. 62 s. d.
" " " " " " 63. s. d.

56.) Trębicki Ant: Projekt Miasta naśre Krol. 64. s.d. [odm. ed.]
57.) Uwiadomienie o corocznem deficit skarbu koron. 65. 28/X.
58.) Woycicki Jan 66. 6/VIII.
59.) Wolff de Ludinghau Jerzy 67. 17/II.
60.) Zajączek 68. 1/II.
61.) Załuski 69. s.d.
62.) Zasady do projektu o miastach 70. 14/IV.
63.) Zboiński Jan. 71. 6/IV.; 72. 14/IV.

PRZYMOWIENIE SIĘ
JASNIE WIELMOZNEGO JEGOMOSCI PANA
JANA NEPOMUCENA
ZBOINSKIEGO
STAROSTY MSZANSKIEGO
KAWALERA ORDERU SWIĘTEGO STANISŁAWA
POSŁA ZIEMI DOBRZYNSKIEY,
w MATERYI MIAST
Dnia 14. Miesiąca Kwietnia Roku 1791.
w STANACH SEYMUIĄCYCH
MIANE.

NAYIASNIEYSZY KROLU PANIE MOY MIŁOSCIWY!
PRZESWIETNE RZPLTEY SKONFEDEROWANE STANY!

Tłomaczenia mego, na głos Jaśnie Wielmożnego Poznańskiego Sokolnickiego, iako z liczby Deputowanych do Konstytucyi, słuszną znayduię przyczynę.

Nie będę się rumienił, nie będę się tail przed Wami Nayiaśniey sze Stany, żem się w Deputacyi rospisał, ale z rospisu mego winie nem się razem usprawiedliwić.

Równe y iedney mocy Prawo upoważniło obie Deputacye, równe y iedne światła, zaufanie y chęć Dobra ogólnego, powodowały zdania obydwóch Deputacyi, równa Cnota y charakter obydwoch tych Deputacyi przewodniczy, ale też równie iako Ludzie y przesądowi, y niedogodności podlegli, niesiemy pod wyższe światła Wasze Opinie nasze.

Praca Deputacyi do Miast z kilkunastu Osob złożoney, podobnież nie od kilkunastu Osob, ale od całego składu Seymuiących Stanów chce znaleść opinii swey rozwiązanie.

Dzieło Deputacyi do Miast iednomyślnością ułożone, przychodzi pod Sąd Wasz obok z Dziełem Deputacyi Konstytucyiney.

Co są Miasta, co Mieszczanie, iaki porządek Cywilny Miast, Urządzenie Sprawiedliwości Miast, cztery są Artykuły, czyli podziały za principium wzięte od Deputacyi Konstytucyiney. Piąty zaś Podział Prerogatywy.

Wszystkie te Artykuły y toż samo principium maią Miasta Polskie, y Litewskie, w Zasadzie Prawa Teutońskiego, Chełmińskim &c: zwanego, a od Kazimierza Wielkiego y Następców innych Królów, za Prawo fundamentalne dla Miast Polskich ustanowionego. Co wszystko obeymuie w krotkim opisie Proiekt Deputacyi do Miast.

Zdawała się równa powolność Decyzyi Osob Deputacyą Konstytucyiną składaiących, do póty, do póki principia w opisaniu obowiązków nie zbliżyły nas do treści rzeczy.

Ta w pierwszych podziałach naycelnieysza znayduie się tylko różnica, że Szlachta może zastępować Mieszczan powolania y ich Urzędy, przez Proiekt Deputacyi do Miast, a Szlachta nie popełnia Abusum Nobilitatis prowadząca handel, Proiektu Deputacyi Konstytucyiney są wyrazy.

Tak iest Nayiaśnieysze Stany, do póty szedłem iednomyślnością, do póki na obowiązki mógłbym był zezwalać dla Miast y Mieszczan; Ale wkładaiąc obowiązki, a widząc przepis znaczenia Mieszczan wcale różniący się od znaczenia Opinią Deputacyi do Miast wyznaczoney proponowanego. Nieumiałem y nieumiem odmienić zdania, iakie wprzod miałem; A tak że cały Proiekt Deputacyi do Miast, biorę za powod rospisu mego oświadczyłem się.

Waszą było myślą Nayiaśnieysze Stany, Lud mieyski uczynić Ludem pożytecznym, zachęcić Cudzoziemcow, odżywiaiąc wolność Miast, odżywić wzrost ich, y Prerogatywy, przez oddanie znaczenia godnego Epoce wzrastaiącey Swietności Rzeczypospolitey na Seymie aktualnym.

Dosyć tłomaczyłem w tey Swiątyni, iakie są Prawa Miast, których nie będę powtarzał; ale ktoż zaprzeczy Ratyfikacyi przez Miasta Traktatu z Krzyżakami? kto się nie zastanowi nad Statutem Kazimierza W. słyszany tu był głos dopiero Senatora poważnego, że po Roku 1500. nie masz Praw pozwalaiących Reprezentacyi Miastom, Statut Alexandra iest późniejszy, bo w Ruku 1505. a wszak Prawo Zygmunta I. późnieysze, gdy mówi w słowach: *Quia contra Iusiurandum nostrum nullius Literas & Privilegia frangere & mutare possumus, & volumus, nisi fortasse illorum ad id accedat Consensus,*

A wszak w Roku 1614. Zygmunt III. Listem swoim na Seym Koronacyi Posłow Miasta Krakowa wzywa do Warszawy, równie y Władysław czwarty w Roku 1644.

Roku 1568. dnia 15. Czer: na Seymie General: grodzień: Przywiley Zygmunta Augusta Miastu Wilnu dany, w którym Osoby w Magistracie zasiadaiące porównywa, y trzech Posłow na Seymy *cum voce activa* wysyłać z tego Miasta dozwala.

Roku 1568. dnia 29. Marca na Seymie Lubelskim na rzecz Miasta Bielska Podlaskiego y Brańska wydane Krolewskie Swiadectwa, oraz od tychże Miast *in Libris Legationum* w Metryce Koronney znayduiące się dwie Instrukcye Posłom tych Miast dane, probuią że ciż Posłowie na Seymie znaydowali się.

Możnaż Nayiaśnieysze Stany, zakładać trwałość Rządu przepisuiąc Prawidła a odpychaiąc Prawa.

Kiedy Wasze Przepisy y Ustawy maią być zgodne z sprawiedliwością y polityką, kiedy z nich wypływać ma połączenie, iednością, zaufaniem y interessem ogulnym wszystkich Rzpltey Mieszkańcow, kładźmyż fundamenta tych Praw, nie na chwieiącym się gruncie.

Jeżeli Nayiaśnieysze Stany, chcemy być wolnemi, ieżeli chcemy by do nieukontentowania iedney klassy ludzi, względem drugiey nikt ni podszeptywaniem, ni uwodzeniem nie mógł wzruszać spokoyności, ieżeli chcemy by ni Cudzoziemiec, ni przemożny, lub zuchwalony Polak nam nie przewodził. Czyńmyż taki związek wszystkich Mieszkańcow, by łączył bez zazdrości znaczenie, byt y przywiązanie, do Oyczyzny iak naydoskonaley wszystkich Obywateli Kraiu tego, stosuymy Prawa nasze y do wieku y do czasu, w którym żyiemy, na co patrzemy.

Słuszna iest lękliwość Nayiaśn: Stany, Stanu Rycerskiego, y ktokolwiek ma zaszczyt Urodzenia od Naddziadow swoich Szlachcica, słusznie decyduiąc materyą aktualną, mówić może te słowa, które niegdyś Cesarz Rzymski powiedział, podpisuiąc Dekret, *Utinam non nossem Literas*, Ale też razem każdy Urzęduiący powinien brać mocno na uwagę, że z iakim przekonaniem chcemy widzieć posłuszeństwo Prawom, takim Duchem trzeba, aby same Prawa były pisane.

My kiedy chcemy Prawa Reprezentacyi Miast żądaney, czy to za Krolów Dziedzicow nadane, czy to poźniey w Exekucyi zaniedbane, zostawić czczemy. My powiedzmy: *Omnes noscamus, quod agitur Omium causa agitur, finis a iudicio nostro pendet.*

Powiedziałem w czym mi myśl moią wywiązać należało, stawałem przy Proiekcie Deputacyi do Miast, bom stawał przy zbiorze zdań Mężów Deputacyą do Miast składaiących, y cnotą y znaiomością Prawa, y miłością Dobra Narodu, y zastanowieniem się z rozwagą, nad MateryąMiast nikomu nieustępuiących rozpisałem się, bo zdania raz danego odmienić nieumiem, bobym krzywdził y Deputacyą do Miast wyznaczoną, y siebie samego.

Odwołuie się do całey Publiczności, iakie były zdania moie od początków, aktualnego Seymu, nigdym nie był nikomu obowiązany,

nikomu ani ulegaiący, ani podlegaiący, mówiłem y mówię zawsze, tak iak poznaię, iak się przekonywam, powtarzałem tylokrotnie y powtarzam, że nieiednością zginie Rzeczpospolita a My będziemy przyczyną Jey zguby.

Do Was Wielcy Mężowie należy Sądzić, od Was czeka cała Publiczność decyzyi w tak ważney materyi, zdanie moie znaydę w zdaniu waszym, y powiem. *Non me plus velle, quam Universam Rempublicam.*

Ty Mężu pełny sławy, Mężu który zdrady w sobie nie znasz, który y zaufania y poważenia nietylko nas Seymuiących, ale y całego Narodu stałeś się ze wszech względow godnym JW. Mości Panie Marszałku Seymowy y Konfederacyi Koronney, w zdaniu twym przekładanym w Deputacyi Konstytucyiney, tłomaczącym chęć Dobra Publicznego, wystawiaiącym przyszłą szczęśliwość y spokoyność Narodu, znalazłem przykład naśladowania godny, a razem iako Deputowany do Miast stawać przyczynę miałem przy zdaniu moim pierwszym, nie do Prawodactwa ogólnego, ale tylko do Reprezentacyi Miastom w Interessach handlu y Podatków otwierać swe żądanie dozwalaiącym.

Nayiaśnieyszy Panie! miłość y boiaźń utrzymuią naywyższą Władzę Panuiących, na pierwszym ugruntowałeś szczęśliwość Panowania Twego, prowadz nas do iedności, drugą własnością przekładay zgubę lub pozytki Narodu, oświecay nas, wyprowadzay z błędu, użyczay świetła, a przez Nayświetnieyszy dar rozumu twego, y cnotliwey Duszy, doprowadzay do Prawa pożytecznego Narodu.

Stawam przy Proiekcie Deputacyi do Miast y o czytanie doprasszam się tegoż Proiektu.

1
3
8
17
28
25
30
40
41
47
53
59
60
63